

Bančni nadzor v ECB: Ocena tveganj za leto 2019

1 Uvod

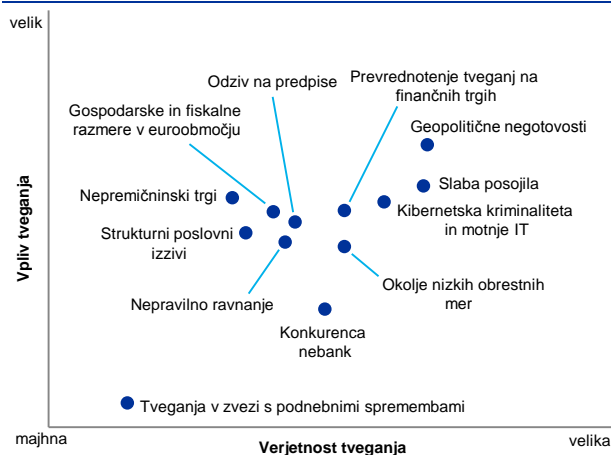
Ugotavljanje in ocenjevanje tveganj, s katerimi se soočajo nadzorovani subjekti, je bistveno za uspešno izvajanje bančnega nadzora. Hkrati predstavlja analiza tveganj tudi podlago za določitev [prednostnih nalog nadzora](#), ki je sestavni del rednega strateškega načrtovanja.

Postopek ugotavljanja in ocenjevanja tveganj vsako leto izvede bančni nadzor v ECB v tesnem sodelovanju s pristojnimi nacionalnimi organi. V analizi se uporabijo vhodni podatki, ki jih prispevajo številni različni viri, med drugim skupne nadzorniške skupine in horizontalne mikro- in makrobonitetne funkcije. Upoštevajo se tudi informacije iz razprav z bankami in relevantnimi organi.

2 Shema tveganj v EMN za leto 2019

Glavni rezultati postopka ocenjevanja tveganj so prikazani v shemi tveganj v enotnem mehanizmu nadzora (EMN) (glej sliko 1). Shema prikazuje glavne dejavnike tveganja, ki bodo vplivali na bančni sistem euroobmočja v obdobju dveh do treh let, razporejene vzdolž dimenzij verjetnosti uresničitve in vpliva, ki bi ga povzročili. Dejavnikov tveganja ni smiselno obravnavati ločeno, saj en dejavnik lahko sproži druge ali pa se medsebojno okrepijo. Shema EMN prikazuje agregatno sliko euroobmočja in vsebuje samo najpomembnejše dejavnike tveganja. Njen namen ni podati celovit prikaz vseh tveganj, s katerimi se soočajo nadzorovane banke.

Slika 1
Shema tveganj v EMN za leto 2019

Vir: ECB in pristojni nacionalni organi.

Trije največji dejavniki tveganja, ki vplivajo na bančni sistem v euroobmočju, so naslednji: geopolitične negotovosti, obseg obstoječih slabih posojil in možnost kopičenja slabih posojil v prihodnosti ter kibernetška kriminaliteta in motnje v IT-sistemih. Tem sledijo prevrednotenje tveganj na finančnih trgih, okolje nizkih obrestnih mer in odziv bank na predpise.

V primerjavi z lanskim letom so se močno zmanjšala tveganja, ki izvirajo iz gospodarskih in javnofinančnih razmer v euroobmočju, kar je večinoma posledica ugodnega cikličnega zagona. Po drugi strani so se geopolitične negotovosti in tveganja prevrednotenja tveganj na finančnih trgih povečali. Zaradi napredka na področju digitalizacije se povečujejo tveganja, ki so povezana z računalniškimi sistemi bank in kibernetškimi napadi.

3 Glavni dejavniki tveganja

Geopolitične negotovosti predstavljajo vse večje tveganje za svetovne finančne trge in za ekonomske obete v euroobmočju. Politična negotovost se je v nekaterih državah euroobmočja v zadnjem času povečala. Kar zadeva brexit, dogovori o prehodu in izstopu še niso dobili dokončne oblike. Banke in nadzorniki morajo nadaljevati priprave in oblikovati načrte delovanja v različnih razmerah, pri čemer morajo upoštevati vse možne scenarije. Zaskrbljenost v zvezi z brexitom obsega široko paleto tveganj, kot so tveganja za neprekinjeno poslovanje in tveganja v zvezi s prehodom na novo ureditev, tveganja v zvezi z nadaljnjo veljavnostjo pogodb, tveganja regulativne arbitraže zaradi različnih predpisov v posameznih državah ali tveganja makroekonomskih posledic. Tveganje hujših motenj pri dostopu do finančnih storitev v euroobmočju je omejeno, vseeno pa bi morebitna drobitev sektorja finančnih storitev lahko prizadela njegovo učinkovitost. Zaskrbljenost glede krepitve trgovinskega protekcionizma se je povečala. Čeprav bodo doslej uvedene carine verjetno imele dokaj omejene neposredne makroekonomske učinke na euroobmočje, bi vsakršno stopnjevanje trgovinskih sporov pomenilo veliko tveganje. Poleg tega bi neugodna gibanja v nekaterih nastajajočih tržnih gospodarstvih lahko negativno vplivala na makroekonomsko okolje euroobmočja ali njegove finančne trge. Dodatno ranljivost predstavlja še tveganje svetovne regulativne fragmentacije.

Velik obseg slabih posojil ostaja kljub občutnemu izboljšanju kakovosti sredstev v zadnjih letih pomemben dejavnik v velikem številu kreditnih institucij v euroobmočju. V skladu z napotki ECB o slabih posojilih so morale banke z velikim obsegom slabih posojil oblikovati strategijo za njihovo zmanjšanje. S tem delom je bil doslej že dosežen precejšen napredek, saj je delež slabih posojil upadel z 8% v letu 2014 na 4,9% v zadnjem četrtletju leta 2017. Kljub temu ostaja sedanji skupni obseg slabih posojil po mednarodnih standardih daleč previsok, zato so potrebna nadaljnja prizadevanja, da se to vprašanje v euroobmočju ustrezno reši. Velik obseg slabih posojil obremenjuje bilance stanja bank ter zmanjšuje njihovo dobičkonosnost in kapital.¹ Zato reševanje vprašanja slabih posojil iz preteklosti ter spremljanje

¹ Za več informacij o negativnem vplivu slabih posojil na bančno posojanje glej [Napotke bankam v zvezi s slabimi posojili, ECB, marec 2017](#).

napredka bank na tem področju ostaja ena glavnih prednostnih nalog evropskega bančnega nadzora.

Poleg tega bi se zaradi nadaljnega iskanja donosov lahko **povečale možnosti za kopičenje slabih posojil v prihodnosti**. Po poročanju bank v euroobmočju so se kreditni standardi za posojila podjetjem ter za stanovanjska posojila gospodinjstvom v prvem četrtletju 2018 znižali.² Poleg tega se posojilodajalci očitno usmerjajo k bolj tveganim sektorjem. Obseg odobrenih posojil s finančnim vzvodom, ki je med svetovno finančno krizo strmo upadel, se je v euroobmočju precej povečal, pri čemer okrog dve tretjini celotnega obsega predstavljajo posojila z manj strogimi posojilnimi klavzulami. Nekatere banke v euroobmočju poročajo tudi o visoki rasti nezavarovanih posojil gospodinjstvom.

Kibernetska kriminaliteta in motnje v IT-sistemih predstavljajo za banke vse večji izziv in terjajo dodatna vlaganja v IT-sisteme. Banke so pod vse večjih pritiskom, da posodobijo osnovno računalniško infrastrukturo, da bi lahko poenotile svojo strukturo, zmanjšale stroške, izboljšale kakovost storitev za stranke in postale bolj učinkovite, pa tudi, da bi lahko uspešno tekmovali s finančnotehnološkimi družbami in tehnološkimi velikani. Poleg tega se povečuje število kibernetskih groženj za banke. Kibernetski incidenti lahko povzročijo finančne izgube, nadaljnje posredne neugodne posledice ter celo systemske učinke, čeprav pomembne institucije doslej niso poročale o nobenem večjem incidentu. Vseeno so bili v nekaterih primerih interni sistemi bank po poročanju nekaj časa ogroženi, preden je bil vdor zaznan, kar bi zlonamerni akterji lahko izkoristili, da povzročijo veliko škodo.

Tveganje nenadnega in velikega **prevrednotenja tveganj na finančnih trgih** se je od lanskega leta povečalo. Globalno iskanje donosov se je nadaljevalo, k čemur so prispevale ugodne svetovne gospodarske razmere, dobri obeti za prihodnost ter velik obseg likvidnosti. Zaradi tega so se še dodatno zvišala vrednotenja sredstev, ki so v nekaterih tržnih segmentih že nekoliko pretirana, še zlasti na trgu ameriškega lastniškega kapitala. Po drugi strani ostajajo premije za tveganje nizke. Tržni pretresi, povezani s kratkotrajnim močnim povišanjem volatilnosti na ameriških delniških trgih v februarju 2018, so razkrili, da je vzdušje na trgu trenutno zelo občutljivo, a tudi, da je sposobno asimilirati nenadne prilagoditve. To se je pokazalo tudi ob napetostih na trgu italijanskih državnih vrednostnih papirjev, ki so jih sprožili politični pritiski v Italiji v maju 2018, zatem pa so se te napetosti prelile na donosnost nekaterih državnih vrednostnih papirjev euroobmočja in na cene lastniškega kapitala bank. Zaradi okrepljenih geopolitičnih tveganj bi se tveganje, da pride do prevrednotenja, lahko povečalo. To bi banke prizadelo predvsem preko njihovih imetij instrumentov, ki so pripoznani po pošteni vrednosti, ter preko zahtev glede zavarovanja in preko stroškov pridobivanja kapitala ali likvidnosti. Možni so tudi sekundarni učinki preko negativnega vpliva na makroekonomske in javnofinančne razmere v euroobmočju. Poleg tega bi v skrajnem primeru, če bi obsežnejše

² Glej [anketo o bančnih posojilih v euroobmočju](#).

prevrednotenje tveganj sovpadlo z drugimi večjimi dogodki, to lahko ogrozilo tudi **solventnost centralnih nasprotnih strank**, kar bi ustvarilo sistemsko tveganje.³

Nizke obrestne mere, ki vztrajajo že več let, ustvarjajo pritisk na obrestne marže bank in povzročajo spremembe v vedenju bančnih komitentov, kar vpliva na strukturo bilanc stanja bank.⁴ Neto obrestni prihodki bank v euroobmočju so bili lani na agregatni ravni dokaj odporni, so se pa močno zmanjšali v bankah z določenimi poslovnimi modeli. Po napovedih se bo v letih 2019 in 2020 rast neto obrestnih prihodkov na agregatni ravni ponovno okrepila, in sicer tako zaradi povečevanja obsega kot tudi zaradi izboljševanja obrestnih marž. Kljub temu številne pomembne institucije pričakujejo, da bodo njihovi dobički v prihodnjih nekaj letih ostali nizki.

Ker so pokrizne **regulativne pobude** v večini primerov zdaj že v zaključni fazi, se je tempo regulativnih reform nekoliko upočasnili. Vseeno ostaja še nekaj predpisov, ki jih je treba uvesti v pravo EU. Regulativna negotovost se je tako zmanjšala, vseeno pa morajo banke še nekoliko prilagoditi svoje poslovne modele, da bi lahko delovale v novem okolju. Na srednji in dolgi rok strožja zakonodaja prispeva k odpornosti in stabilnosti bančnega sistema. Na kratki rok pa lahko ogroža dobičkonosnost bank in ustvarja tveganja v bančnem sektorju, če se na primer banke ne uspejo pravočasno prilagoditi ali odlagajo strateške odločitve ali naložbe.

Obeti za gospodarsko rast so se v euroobmočju močno izboljšali in prispevajo k zmanjševanju tveganj v bančnem sektorju. Čeprav se bo gospodarska rast po napovedih v srednjeročnem obdobju nadaljevala, predstavljajo skromni obeti za rast potencialnega proizvoda vse večjo ranljivost, saj bi pomanjkanje delovne sile in omejene proizvodne zmogljivosti lahko upočasnili sedanjo konjunkturo. Zato je treba pospešiti izvajanje strukturnih reform v državah euroobmočja. **Vzdržnost javnega dolga** se je v euroobmočju v povprečju izboljšala, kar je predvsem posledica naraščanja BDP. Kljub sedanjemu cikličnemu okrevanju ostajajo neravnotežja na strani stanj v več državah še vedno povečana, zato so te države ranljive na možno prevrednotenje državnega tveganja.

Posojanje za **nakup stanovanjskih nepremičnin** ostaja glavna dejavnost za banke v euroobmočju in je v letu 2017 predstavljalo okrog 40% BDP euroobmočja. Na ravni euroobmočja so gibanja na tem področju od lanskega leta stabilna, trend pa je rahlo pozitiven. Vseeno še vedno obstajajo določene ranljivosti, zaradi katerih so nekatere banke v euroobmočju izpostavljene tveganjem. V mnogih državah euroobmočja posojilojemalci v zadnjem času kažejo tendenco h krajšim obdobjem fiksiranja obrestne mere. S tem obrestna tveganja prehajajo na posojilojemalce, zaradi česar se povečuje kreditno tveganje za banke, če morajo posojilojemalci plačevati višje obresti. Poleg tega visoka ali naraščajoča stopnja zadolženosti vzbuja dvom, ali bodo posojilojemalci sposobni odplačevati posojila, ko se bo cikel obrnil. Razmerje med posojilom in vrednostjo zavarovanja (LTV) v mnogih primerih ostaja visoko,

³ V letošnji shemi tveganj EMN je bil dejavnik tveganja »solventnost centralnih nasprotnih strank« združen z dejavnikom tveganja »prevrednotenje tveganj na finančnih trgih«.

⁴ Primeri gibanj, zaradi katerih se spreminja oblika izpostavljenosti bank do gibanj obrestnih mer, so npr. premik od vezanih vlog k vlogam na vpogled, večji delež zgodnejšega odplačila stanovanjskega posojila in dajanje prednosti posojilom s fiksno namesto spremenljive obrestne mere med kupci stanovanjskih nepremičnin.

zaradi česar bi banke v primeru neplačila lahko utrpele velike izgube. Zaradi določene omilitve posojilnih standardov za nova posojila, kar zadeva razmerje med posojilom in zavarovanjem ter med posojilnimi obroki in dohodkom, je mogoče, da se je kreditno tveganje povečalo.

Banke v EMN so izpostavljene vrsti nadaljnjih tveganj, ki terjajo pozornost nadzornikov:

- **Tveganje nepravilnega ravnanja:** trend izgub zaradi nepravilnega ravnanja je sicer usmerjen navzdol, vendar se je število tovrstnih dogodkov v letu 2017 povečalo. Kombinacija strožjih predpisov o varstvu podatkov in nadaljnega iskanja donosov bi lahko povzročila naraščanje števila tovrstnih dogodkov.
- **Strukturni poslovni izzivi** se nanašajo na strukturne šibkosti v okolju, v katerem poslujejo banke v EMN, pa tudi na togosti v strukturi stroškov bank, ki zmanjšuje njihovo učinkovitost. Bančni sistem v euroobmočju še vedno ni povsem povezan. To lahko ustvarja ovire za čezmejno konsolidacijo ali za optimalno razporejanje kapitala in likvidnosti, zaradi česar banke v euroobmočju ne morejo v celoti izkoristiti ekonomije obsega. Zaradi tega bi lahko nastali neenaki konkurenčni pogoji v EU in na mednarodni ravni.
- **Konkurenca nebank** se krepi, saj finančnotehnološke družbe, zavarovalnice in druge družbe vstopajo na trg posojil. Vseeno se zdi, da je njihov vpliv na posojilne marže zaenkrat omejen in bo do konca obdobja, ki ga zajema tokratno ocenjevanje tveganj, po pričakovanjih ostal majhen. Obstaja tudi zaskrbljenost glede možnega večjega vpliva tehnoloških velikanov (tj. velikih tehnoloških družb z dostopom do ogromnih baz podatkov o komitentih, ki so zmožne vstopiti v panogo finančnih storitev).
- **Tveganja v zvezi s podnebnimi spremembami** kratkoročno ne predstavljajo tveganja za finančno stabilnost v euroobmočju, vendar bi banke lahko prizadela posredno, a kljub temu v pomembnem obsegu, in sicer preko pogostejših in hujših vremenskih ujm ali preko tekočega prehoda na nizkoogljično gospodarstvo. Vremenski pojavi bi lahko povzročili hudo škodo v poslovnih sektorjih, katerim so banke izpostavljene (npr. kmetijstvo) ali uničili zavarovanje, ki ga imajo v teh sektorjih. Poleg tega bi prehod na nizkoogljično gospodarstvo lahko prizadel nekatere gospodarske sektorje (npr. sektor fosilnih goriv, energijsko intenzivni sektorji, komunalne in telekomunikacijske storitve, promet in gradbeništvo). Zato morajo banke sprejeti ustrezne ukrepe za upravljanje svojih izpostavljenosti do teh sektorjev.

© Evropska centralna banka, 2018

Poštni naslov 60640 Frankfurt na Majni, Nemčija
Telefon +49 69 1344 0
Spletno mesto www.bankingsupervision.europa.eu

Vse pravice so pridržane. Razmnoževanje v izobraževalne in nekomercialne namene je dovoljeno pod pogojem, da je naveden vir.

Za terminologijo glej [SSM glossary](#) (samo v angleščini).